

fahur 1999

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI HİZMETİÇİ EĞİTİM FAALİYETLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER*

Mehmet ŞAHİN

Milli Eğitim Bakanlığı
Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı

Her mesleğin üyeleri, mesleklerini çağın gereklerine göre yürütebilmek ve etkin bir hizmet sağlayabilmek için sürekli eğitim görmek ihtiyacındadırlar. Hizmetiçi eğitim tüm meslek üyeleri için gerekli olmakla birlikte öğretmen ve diğer eğitimciler için ayrı bir önem taşımaktadır. Bu sebeple etkin ve işlevsel bir hizmetiçi eğitim uygulamak her kurumun olduğu gibi Milli Eğitim Bakanlığımın da önemli bir görevi haline gelmiştir.

insan her türlü yenilik ve gelişmenin hem yönlendiricisi hem de belirleyicisidir. Bu yenilik ve gelişmelere kişiyi gerekli şekilde hazırlamak ise eğitimin en önemli işlevidir, içinde yaşadığımız bilgi ve iletişim çağı eğitime duyulan ihtiyacı sürekli artırırken, çağın gerektirdiği niteliklere sahip kişilerin ancak çağdaş bir eğitim sistemi içerisinde yetişebileceği gerçeğini de ortaya koymaktadır.

Eğitim sistemini bilgi ve iletişim çağının gereklerine göre düzenleyebilmek için insan kaynaklarının geliştirilmesi önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda, başta öğretmen olmak üzere insan kaynaklarının eğitime önem ve öncelik vermek gerekmektedir. Çünkü eğitimin başarısı öncelikle öğretmen olmak üzere eğitim örgütünde çalışan tüm personelin başarısına bağlıdır.

Bu çalışmada sunulan öneriler, MEB Hizmetiçi Eğitim Faaliyetlerinde Karşılaşılan Sorunlar, 1996 A.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi'ne dayalı olarak geliştirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığında Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri

Milli Eğitim Bakanlığında hizmetiçi eğitim faaliyetleri Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nca yürütülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının teşkilat ve görevlerini düzenleyen 3797 sayılı yasada Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın görevleri "bakanlık personelinin yurt içinde ve yurt dışında hizmetiçi eğitim yoluyla ve diğer usullerle yetiştirilmeleri ile ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütür" olarak belirlenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığında yıllık eğitim planı Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nca Bakanlık Merkez Teşkilatı birimleri ile işbirliği yapılarak hazırlanmaktadır. Her birim merkez ya da taşra teşkilatı personelinin eğitim ihtiyacının alanlarını, önceliklerini, gerekçelerini, eğitim faaliyetinin süresini, yerini, tarihini, öğretim programını ve faaliyette görev alacak öğretim elemanları ile faaliyete katılacak personelin seçimini yaparak Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığına teklif etmektedir. Bu teklifler, öncelik sırasına göre bütçeden ayrılan ödenek nispetinde yıllık eğitim planına alınmaktadır (MEB, 1996, s.1).

Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı sayısı her geçen gün artan bakanlık personelinin eğitim ihtiyacını karşılamak için her yıl yaklaşık 100.000 kişiyi hizmetiçi eğitime alarak en az 5 yılda bir periyodik olarak tüm personeli eğitimden geçirmeyi hedeflemiştir. Ancak, Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı 3797 sayılı kanun ve ilgili yönetmeliklerde verilen görevleri, başta personel yetersizliği olmak üzere bir çok sorunlardan dolayı istenilen nitelikte yerine getirmekte güçlük çekmektedir (MEB, 1992, s.1 1).

Bir yandan hizmetiçi eğitim faaliyetlerinde karşılaşılan sorunları çözebilmek, diğer yandan personelin eğitim ihtiyacını yerinde ve zamanında karşılayabilmek için yeni bir organizasyon gerekli hale gelmiştir. Bu amaçla, 1993 yılında Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı bir geneige ile yetkisini taşra teşkilatına devretmiş ve böylece merkezi hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin yanı sıra mahalli hizmetiçi eğitim faaliyetlerine de başlamıştır (MEB, 1993 s.1). Genelgede hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin daha etkili ve yaygın olarak yapılabilmesi için kurs ve seminerlerin bir kısmının öğretmeni görev mahallinden ayırmadan ve sınıftan alıkoymadan işbaşında yetiştirecek şekilde düzenlenmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Böylece bu yeni düzenlemeyle Bakanlık personelinin yetiştirilmesi amacıyla Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nca uygulanan yıllık hizmetiçi eğitimin yanı sıra her ilde mahalli hizmetiçi eğitim uygulanmasına da başlanmıştır. Ayrıca 1994 yılında yürürlüğe giren

HİZMETİÇİ EĞİTİM FAALİYETLERİ

mchnd şahin

Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliğinin 23. Maddesinde "Milli Eğitim Müdürlüklerince, mahalli hizmetiçi eğitim ihtiyaçları doğrultusunda yıllık eğitim planı hazırlanır ve valilik onayı alındıktan sonra yürürlüğe konur" (MEB, 1994, s.6) hükmü yer almaktadır. Bu yönetmelikle de mahalli hizmetiçi eğitim faaliyetleri zorunlu h<slle getirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı personel sayısının yaklaşık 500.000 'e ulaşması ve hizmetiçi eğitime duyulan ihtiyacın her geçen gün artması yapılan eğitim faaliyetlerini yetersiz hale getirmiş ve bu faaliyetlerle personelin eğitim ihtiyacının karşılanamayacağı görülmüştür. Bu sebeple, insan kaynakları eğitiminin günün koşullarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak yapılabilmesi için başta hizmetiçi eğitim birimlerinin merkez ve taşrada yeniden örgütlenmesi ve hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi ile ilgili yeni bir düzenlemeye gidilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

Öneriler

1. Hizmetiçi Eğitimin Örgüt Yapısı ile İlgili Öneriler

1. Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı, Bakanlığa bağlı yaklaşık 500.000 personelin eğitimini günün koşullarına uygun olarak yürütecek yeterliğe kavuşturulmalıdır. Bu amaçla Bakanlık merkez örgütü içerisinde hizmetiçi eğitimin örgüt yapısı yeniden düzenlenmelidir. Bu yeni düzenlemede Hizmetiçi Eğitim Dairesi statü, kadro, personel, bütçe, bina, teçhizat vb. yönlerden ihtiyacı karşılayabilecek hale getirilmelidir.
2. Hizmetiçi eğitimle ilgili taşra örgütleri kurulmalı ve bu kapsamda bölge, il ve ilçe hizmetiçi eğitim birimleri açılmalıdır. Bölge hizmetiçi eğitim birimlerinde plan, proje ve program geliştirilmeli ve bölgenin eğitim ihtiyacı araştırılmalıdır, il ve ilçe hizmetiçi eğitim birimlerinde mahalli hizmetiçi eğitim ihtiyacına yönelik eğitim faaliyetleri yapılmalıdır.
3. Hizmetiçi eğitim birimlerinde eğitim ihtiyacı saptama, eğitim planlaması, eğitim yönetimi, program geliştirme, eğitim teknolojisi, rehberlik, ölçme ve değerlendirme gibi alanlarda bölümler kurulmalıdır.
4. Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın esas görevi koordinasyon olmalı ve bu bağlamda şu görevleri yerine getirmelidir:
 - / Bölge, il ve ilçe hizmetiçi eğitim birimleri arasında koordinasyonun sağlanması ve her kademe de görevlendirilecek personelin
 - yetiştirilmesi,

HİZMETİÇİ EĞİTİM FAALİYETLERİ

mehmet şahin

- s** Bu birimlerin bütçe ve donanımı ile ilgili gerekli tedbirlerin alınması,
- S** Hizmetiçi eğitim ihtiyacının saptanması, programların geliştirilmesi, sorunların çözülmesi, geleceğe yönelik kısa ve uzun vadeli planların yapılması ve bu konuda ilgili kurum ya da kuruluşlarla işbirliği yapılması,
- s** Bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip edebilmek için yurtiçi ve yurtdışında araştırma ve incelemelerin yapılması ve bu konuda uzmanların yetiştirilmesi,
- s** Hizmetiçi eğitimle ilgili mevzuatın günün koşullarına uygun olarak sürekli geliştirilmesi,
- s** Basın ve yayın yoluyla hizmetiçi eğitim uygulanmasına önem ve öncelik verilmesi, bu amaçla televizyon ve radyoda yayınlanması için eğitim programlarının hazırlanması, mesleki, bilimsel ve kültürel içerikli kitap ve dergilerin yayınlanması,
- s** Hizmetiçi eğitim sonuçlarının personelin özlük haklarına yansıtılması için program ve mevzuat değişikliklerine ilişkin çalışmaların yapılması ve
- s** Bakanlık personeli için önlisans, lisans ve lisans üstü eğitim programlarının hazırlanması ve tüm personeli kapsayacak şekilde geliştirilmesi.

//. Hizmetiçi Eğitim Personeli ile İlgili Öneriler

1. Bölge, il ve ilçe hizmetiçi eğitim birimlerinde görevlendirilmek üzere öncelikle hizmetiçi eğitim yöneticileri, hizmetiçi eğitim uzmanları ve formatör öğretmen yetiştirilmelidir.
2. Hizmetiçi eğitim yöneticilerinin eğitim yönetimi alanında formasyonu olmalı, lisans üstü eğitim yapmış olmalı ve en az on yıl mesleki deneyimli olmalıdır. Bu nitelikteki elemanların ihtiyacı karşılayamaması halinde en az on yıl öğretmenlik ve okul yöneticiliği yapanlar seçilmelidir. Bu adaylar eğitim yönetimi alanında kurslara alınmalı ve başarılı olanlar hizmetiçi eğitim birimlerinde görevlendirilmelidir.
3. Hizmetiçi eğitim birimlerine program geliştirme, eğitim teknolojisi, rehberlik, ölçme ve değerlendirme, eğitim yönetimi, teftiş vb. alanlarda uzmanlar görevlendirilmeli ve bu uzmanlarda mesleki deneyim ile akademik kariyer aranmalıdır. Yine bu birimlerde değişik branşlarda bilim uzmanı, müfettiş ve öğretmenler görevlendirilmelidir.
4. Hizmetiçi eğitim faaliyetlerinde görevlendirilecek eğitimciler, hizmetiçi eğitim birimlerinde istihdam edilmeli, yeterli sayı ve nitelikte eğitimci yetiştirilmelidir. Hizmetiçi eğitimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamasında öncelikle üniversite öğretim elemanları

HİZMETİÇİ EĞİTİM FAALİYETLERİ

meknet şahin

olmak üzere tüm kurum ve kuruluşların elemanlarından yararlanılmalıdır.

T

III. Hizmetiçi Eğitim İhtiyacının Saptanması ile İlgili Öneriler

1. Bakanlığa bağlı personelin günün koşullarına ve gerçek ihtiyaçlarına uygun olarak yetiştirilmesi için eğitim ihtiyacı yerinde ve zamanında saptanmalı ve öncelikler ortaya konmalıdır. Bölge, il ve ilçe hizmetiçi eğitim birimlerince mahalli eğitim ihtiyaçları araştırılmalıdır.
2. Eğitim ihtiyacının gerçekçi bir yaklaşımla saptanabilmesi için personelin görev analizi yapılmalı ve personelden beklenen yeterlilikler bilinmelidir,
3. Hizmetiçi eğitim ihtiyacı saptanırken, öncelikle bilimsel araştırma sonuçları, teftiş ve yönetici raporları ile hizmetiçi eğitime katılan ve katılacak kursiyer, eğitim görevlisi ve eğitim yöneticilerinin görüş ve önerilerinden yararlanılmalıdır.
4. Teftiş ile hizmetiçi eğitim arasında işbirliği sağlanmalı ve teftiş sistemi personelin eğitim ihtiyacını belirleyecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. Bu yeni düzenlemede teftiş sistemi içerisinde personel eğitimine önem ve ağırlık verilmelidir.

T

5. Personel hakkında doldurulan sicil raporları yeni bir niteliğe kavuşturulmalıdır. Sicil raporları, personelden beklenen yeterlikler ile mevcut yeterlik arasındaki farkı, bir başka ifadeyle personelin eğitim ihtiyacını belirleyecek şekilde hazırlanmalıdır.
6. Teftiş raporları ile sicil raporları çok amaçlı olarak kullanılmalı ve bu raporların birer örneği hizmetiçi eğitim birimlerine gönderilmelidir. Bu sebeple il hizmetiçi eğitim birimi, teftiş kurulu ve kurum yöneticileri arasında etkili bir koordinasyon sağlanmalıdır.

IV. Hizmetiçi Eğitimin Uygulanması ile İlgili Öneriler

1. Hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin planlı ve yaygın olarak yapılabilmesi için kısa ve uzun vadeli planlar yapılmalıdır. Bu amaçla bir, üç, beş ve on yıllık planlar hazırlanmalıdır. Kalkınma planı çerçevesinde hazırlanacak bu planlarda eğitim sistemi bir bütünlük içerisinde ele alınmalıdır.
2. Personelin eğitim ihtiyacını yerinde ve zamanında giderebilmek için kurs ve seminerlerin yanı sıra yeni yöntem ve tekniklerle hizmetiçi eğitim uygulamalarına başlanmalıdır. Öncelikle basın ve yayına, araştırma ve inceleme gezilerine, konferanslara, örnek ders uygulamalarına ve sınıf ziyaretlerine yer verilmelidir.
3. Aday memurların ve stajyer öğretmenlerin yetiştirilmesine ilişkin yönetmelik yeniden düzenlenmeli ve hizmetiçi eğitimle ilgili mevzuat

1

HİZMETİÇİ EĞİTİM FAALİYETLERİ

mehmd şahin

- çerçevesinde hazırlanmalıdır. Personeli stajyerlik döneminde yetiştirme görevi Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığına devredilmelidir.
4. Öğretmenler kurulu ve zümre öğretmenler kurulu daha fonksiyonel hale getirilmelidir. Bu kurulların amacı ve çalışma yöntemi yeniden belirlenmeli ve konu ile ilgili yeni mevzuat hazırlanmalıdır. Öğretmenler kurulu ve zümre öğretmenler kurulunun esas amacı öncelikle mesleğe yeni giren öğretmenleri yetiştirmek olmak şartıyla, etkileşim yoluyla tüm öğretmenlerin eğitimi olmalıdır.
 5. İl Eğitim Araçları Merkezi yeni bir yapı ve statüye kavuşturulmalı ve eğitim araçları merkezleri ile hizmetiçi eğitim birimleri arasında yakın işbirliği kurulmalıdır. Eğitim araçları merkezlerinde yeterli sayıda ve nitelikte eğitim teknologları ve eğitim uzmanları istihdam edilmelidir. Bu merkezler bütün öğretmenlere açık olmalı ve öğretmenler istediği zaman bu merkezlerden yararlanmalıdır. Merkezde görevli Eğitim Teknologu ve uzmanlarınca yeni öğretim materyallerinin tanıtımı ve kullanımı, araç-gereçlerin bakım ve onarımı, araç-gereçlerin eğitimdeki rolü gibi konularda okullarda konferans, seminer ve toplantılar yapılmalıdır.
 6. Hizmetiçi eğitimin uygulanmasında başta Milli Eğitim Bakanlığı'nın kurumları olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşlarının eğitim merkezlerinden yararlanılmalı ve bu konuda gerekli koordinasyon sağlanmalıdır.
 7. Hizmetiçi eğitim merkezleri başta sağlık ve dinlenme hususunda olmak üzere tüm yönlerden özellikle yetişkin eğitime uygun olmalı; yemekhane, yatakhane, sosyal tesis, derslik ve laboratuvarlar ihtiyacı karşılanmalıdır.
 8. Hizmetiçi eğitim programları kursiyerler, öğretim elemanları, bilim adamları, eğitim uzmanları ve program geliştirme uzmanlarının birlikte katılımı ile hazırlanmalı ve sürekli geliştirilmelidir.
 9. Öğretim elemanları nitelik ve nicelik yönünden yeterli olmalı ve bu çerçevede tecrübe, akademik kariyer, öğretmenlik formasyonu ve uygulamadan gelme önkoşul olmalıdır.
 10. Hizmetiçi eğitime ayrılan ödenek miktarı arttırılmalı, harcırah ve ders ücretleri günün koşullarına uygun olmalı ve personeli hizmetiçi eğitime katılmaya teşvik edebilmelidir.
 11. Hizmetiçi eğitimin her aşamasında özellikle personel ve mali kaynaklar başta olmak üzere tüm kaynakların kullanımında israftan kaçınılmalı, yeni kaynakların aranması yerine mevcut kaynakların azami ölçüde kullanılması yoluna gidilmelidir.
 12. Hizmetiçi eğitime katılacak personelin hepsine eşit imkanlar tanınmalı ancak hizmetiçi eğitime seçilirken eğitim ihtiyacı ve öncelikleri dikkate alınmalıdır.

HİZMETİÇİ EĞİTİM FAALİYETLERİ

meknet şahin

V. Hizmetiçi Eğitimin Değerlendirilmesi İle İlgili Öneriler

1. Hizmetiçi eğitim faaliyetlerinde kursiyerin başarısı ile öğretim programının etkinliğini belirlemek ve faaliyet süresince başarıyı arttırıcı tedbirleri almak için sürekli değerlendirme yapılmalıdır.
2. Hizmetiçi eğitim faaliyetleri ile ilgili sorunlar belirlenmeli ve çözüm yolları aranmalıdır.
3. Hizmetiçi eğitim programlarının uygulanması sonucunda başarı ya da başarısızlığın sebepleri araştırılmalı ve başarıyı arttırıcı tedbirler geliştirilmelidir.
4. Hizmetiçi eğitimde başarılı olan personel ödüllendirilmen, başarısız olanlara ise, mesleğine, kişiliğine ve statüsüne zarar vermeyecek şekilde yaptırımlar uygulanmalıdır.
5. Gerek basın ve yayın yoluyla gerek kendi imkan ve gayretleri ile mesleki yönden kendini yenileyen ve geliştiren personel öncelikle ve özellikle ödüllendirilmeli ve dolayısıyla kendi kendini yetiştirme faaliyetleri teşvik edilmelidir.
6. Hizmetiçi eğitime katılan personel görevi başında izlenmeli ve hizmetiçi eğitimin ne derece başarılı olup olmadığı kontrol edilmelidir.
7. Hizmetiçi eğitim programlarını değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla hizmetiçi eğitime katılan ve katılmayanlardan anket, gözlem ve görüşme yoluyla görüş ve öneriler toplanmalı ve bunlar değerlendirilmelidir.
8. Hizmetiçi eğitim faaliyetlerinde görevlendirilen öğretim elemanları ve eğitim yöneticilerinin görevlerindeki etkinlik dereceleri değerlendirilmelidir.

Kaynakça

- MEB. Hizmetiçi Eğitim, Kuruluş, Gelişme, Faaliyetler, 1960-1987, Ankara, 1988.
- _____Hizmetiçi Eğitim Brifingi, Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara: 1992
- _____Genelge No:2 Tarih 6.1.1993 sayı:46
- _____Tebliğler Dergisi. Tarih 24 Ekim 1994, Sayı: 2417
- Hizmetiçi Eğitim Yönetmeliği ve Hizmetiçi Eğitim Merkezleri Yönetmeliği,
Milli Eğitim Basımevi Ankara, 1995
- Müsteşarlık Emri No:20, Tarih 26.06.1996, Sayı: 3843.